

Vysoká škola Cevro Institut

**Svěřenský fond jako mezigenerační nástroj
převodu majetku**

Dominik Bálint

Bakalářská práce

Praha 2019

Svěřenský fond jako nástroj transferu majetku
mezi generacemi

Dominik Bálint

01.12.2019

Katedra veřejného práva

Studijní program: Veřejné právo
Studijní obor: Právo v obchodních vztazích
Jméno vedoucího diplomové práce:
Mgr. Ing. Střeleček Tomáš LL.M.

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracoval samostatně, uvedl v ní všechny použité prameny a zdroje, které jsou uvedeny v seznamu použité literatury, a v textu řádně vyznačil jejich použití.

V Praze dne February 3, 2020

.....
Dominik Bálint

Poděkování

Na tomto místě bych rád poděkoval svému vedoucímu práce panu Mgr. Ing. Střeleček Tomáš LL.M. za podporu, trpělivost, spolupráci, podněty ke zlepšení a také za čas, který mi věnoval při vedení práce.

Obsah

1	Seznam použitých zkratk	1
2	Úvod	2
3	Správa cizího majetku - historie	3
3.1	Úvod do historických počátků svěřenství a svěřenských fondů . . .	3
3.2	Pojem svěřenství	4
3.3	Antický řím	6
3.3.1	Praetorské právo a Ius Civile	6
3.3.2	Dědické právo v dobách antického Říma	10
3.3.3	Fideikomis v Antickém Římě	12
3.4	Historie svěřenských fondů u nás a ve světě	13
3.5	Recepce právní úpravy Svěřenského fondu z právního řádu provincie Quebec	13
4	Momentální právní úprava svěřenských fondů	14
4.1	Potenciální možnosti použití v rámci převodu majetku	14
4.2	Novelizace právní úpravy - zápis svěřenských fondů do rejstříku .	14
5	Komparace právní úpravy svěřenského fondu s právní úpravou dědictví	15
5.1	Dědické právo v České republice	16
5.2	Vznik svěřenského fondu <i>inter vivos</i>	19
5.3	Vznik svěřenského fondu <i>mortis causa</i>	20
5.4	Vznik svěřenského fondu <i>inter vivos</i> s odkládací podmínkou . . .	21
6	Systémové nedostatky a návrhy na řešení	22
6.1	Typy ochrany dědických nároků v rámci Quebec Civil Code . . .	23
6.2	Ochrana zájmů nepominutelných dědiců zakladatele trustu v Itálii	24
6.3	Návrhy na změny České právní úpravy	24
7	Závěr	25
8	Zdroje	26

Seznam obrázků

1	Struktura soukromého římského práva	7
2	Vznik svěřenského fondu	16
3	Vyloučení dědice z dědického práva	17

1 Seznam použitých zkratk

Právní předpisy

OZ zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

2 Úvod

Práce si klade za cíl v historickém a právním kontextu představit institut svěřenského fondu a převzetí jeho právní úpravy z právního řádu provincie Quebec.

Dále se práce bude zabývat představením momentální právní úpravy svěřenského fondu, jeho možnostmi, ukázanými na příkladu praktického využití – jako nástroj, který může substituovat klasické dědění, i potenciálními možnostmi zneužití a jak (a zda) jsou odstraněny obavy o zneužití svěřenských fondů v souvislosti s novelizací občanského zákoníku v roce 2018.

Dalším bodem práce bude faktické porovnání právní úpravy dědického práva s právní úpravou svěřenského fondu. Těžištěm této části je snaha potvrdit, nebo vyvrátit tvrzení, že právní úprava dědického práva a svěřenského fondu je vyvážená a svěřenským fondem se nedají obcházet práva dědiců.

V tomto rámci se budu zabývat zejména zhodnocením právní úpravy svěřenských fondů a její analýzou v souvislosti s ochranou dědiců, vyložení potenciálních problémů momentální právní úpravy v rámci českého právního řádu, tzn. potenciální zneužití, v souvislosti s právem nepominutelných dědiců, které mohou vzniknout v případě souběhu dědického řízení a založení svěřenského fondu.

V závěru práce budou vyloženy systémové nedostatky v případě, že je naleznou a následovat bude návrh řešení nalezených problémů.

3 Správa cizího majetku - historie

3.1 Úvod do historických počátků svěřenství a svěřenských fondů

Dne 22.3.2012 vstoupil v platnost nový občanský zákoník, který nabyl účinnosti prvním dnem roku 2014. Nový občanský zákoník s číslem 89/2012 Sb. rekoefikoval civilní právo a zavedl v Českém právu několik nových institutů. Rekoefikace civilního práva se dotkla i právní úpravy správy cizího majetku, v jejichž mezích bylo zavedeno několik nových právních institutů. Mezi tyto instituty můžeme zařadit také institut svěřenství respektive svěřenského nástupnictví a svěřenského náhradnictví, který předchází občanský zákoník, až na jeden paragraf¹, neupravoval a také svěřenský fond, na který se práce bude především zaměřovat.

Nově zavedená podoba institutu svěřenského fondu a obecné správy cizího majetku je pro nás sice nová, nicméně jedná se o instrument, který v českém právu v minulosti v určitých formách existoval až do 1.1.1951 do zrušení svěřenského náhradnictví, zvané též jako fideikomisární substitute². Omezení vyplývající z institutu svěřenského náhradnictví nicméně trvala až do roku 1964, kdy vstoupil v platnost a zanedlouho i v účinnost nový federální občanský zákoník pod číslem 40/1960 Sb., který úplně zrušil svěřenské náhradnictví³. Mezi roky 1964 a 2014 lze tedy hovořit o faktickém vakuu právní úpravy svěřenských institutů v Československu a potažmo v České republice, respektive zákazu používání těchto institutů. Následující kapitoly ve zkratce představí institut svěřenství od, respektive z, dob Římské říše, následovat bude popis vývoje svěřenství během období monarchie a po vzniku samostatného Československého státu až po zrušení svěřenství v roce 1964. V poslední části bude popsáno znovuzavedení institutu svěřenství a svěřenského fondu novým občanským zákoníkem v roce 2014 s důrazem na převzetí právní úpravy svěřenského fondu z právního řádu provincie Quebec, kterému bude, pro lepší pochopení České právní úpravy, předcházet popis a historie trustu, s důrazem na momentální úpravu v právním řádu provincie Quebec tato kapitola bude vycházet především z Komentovaného znění části nového občanského zákoníku upravující problematiku správy cizího majetku od Jaroslava Svejkovského a kolektivu. V návaznosti na znovuzavedení institutu svěřenství bude následovat základní popis novelizace právní úpravy svěřenských fondů z roku 2018, který bude dále podrobněji objasněn v druhé části práce.

¹V 40/1964, §859 je upraven zánik všech omezení vyplývajících ze svěřenského náhradnictví

²Zákon č. 141/1950 Sb., Občanský zákoník. 1950, §565.

³Viz citace 4

3.2 Pojem svěřenství

Aby bylo možné dále hovořit o institutu svěřenství, respektive svěřenského fondu, je třeba si nejprve vymezit co institut svěřenství znamená, představuje a k jakému účelu slouží. Barbora Bednaříková institut svěřenství definuje jako: "...takový vztah, kdy v principu jedna osoba svěří svůj určitý majetek druhé osobě ve prospěch osoby třetí."⁴ Účel takového svěřenství, jak je výše popsáno, je tedy zajištění určitého prospěchu pro třetí osobu/y. V historickém kontextu tento prospěch spočíval především v poskytování užitků z vyčleněného majetku a/nebo jeho převedení ve prospěch třetí osoby, nicméně v rámci momentální právní úpravy lze hovořit o více účelech svěřenství.

V kontinentálním právu se instituty, které by se svým obsahem shodovaly s výše popsaným vymezením, začaly používat již v antickém Římě ve formě takzvaného fideikomisu (latinsky *fideicommissum*, pochází ze slov *fīdē* v překladu "důvěra" a *commissum* v překladu "svěřené", dohromady též jako "tvé důvěře svěřuji"⁵) a také v právu anglosaském ve formě trustů (anglicky *trust*, v překladu "důvěra"). Ve většině zemí západního světa, používajících obou právních systémů je tato forma správy cizího majetku dlouhodobě používána k uchování, převodu, správě, zachování celistvosti, nebo použití k dalším soukromým, nebo veřejným účelům⁶, v různých formách. Některé země tradičně využívají institutu trustu, například Irsko, jiné země právní úpravu trustu známou především ze zemí Common Law⁷ přizpůsobili kontinentálnímu právnímu myšlení, mezi tyto země lze zařadit Lichtenštejnsko (*Treuhandverhältnis*) a Lucembursko (*Fiducie*), další země se rozhodly funkci trustu nahradit jiným institutem - Německo (*Treuhand*) a Rakousko (*Privatstiftungsgesetz*)⁸.

V momentální právní úpravě, tedy v občanském zákoníku, jsou v paragrafech 1448 a 1449 fakticky vymezeny účely svěřenského fondu, těmito účely je účel soukromý a účel veřejný⁹. Soukromý svěřenský fond slouží ku prospěchu určité osoby, nebo na její památku, z tohoto ustanovení je možné dovodit, že svěřenský fond založený za soukromým účelem slouží k ochraně, uchování, rozmnožení, správě a převodu vyčleněného majetku. Co se veřejného účelu týče, hlavním účelem nemůže být dosahování zisku nebo provozování závodu, svěřenský fond založený za veřejným účelem tedy slouží k veřejnému, především socioekonomickému, prospěchu,

⁴Barbora Bednaříková. *Svěřenské fondy. Institut pro uchování a převody rodinného majetku. 2., aktualizované vyd.* Praha: Wolters Kluwer, 2014, Kapitola Úvod, str. IX.

⁵*Fideicommissum – Iurium Wiki*. URL: <https://wiki.iurium.cz/w/Fideicommissum> (visited on 01/22/2020).

⁶Barbora Bednaříková. *Svěřenské fondy. Institut pro uchování a převody rodinného majetku. 2., aktualizované vyd.* Praha: Wolters Kluwer, 2014, Kapitola Úvod, str. IX.

⁷Země používající anglosaský systém práva

⁸Tichý, Luboš, Kateřina, Ronovská. a Kocí, Milos. *Trust a srovnatelné instituty v Evropě*. Praha: centrum právní komparatistiky PFUK v Praze, 2014.

⁹*Zákon č. 89/2012 Sb., Občanský zákoník*. 2012.

do kterého důvodová správa k § 1448 - 1452 řadí účely kulturní, vzdělávací, vědecké, náboženské a další podobné účely.¹⁰

¹⁰ Jaroslav Svejkský and Radan Marek a kolektiv. *Správa cizího majetku v novém občanském zákoníku, komentář § 1400 - 1474*. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2015. ISBN: 978-80-7400-548-0.

3.3 Antický říím

Počátky svěrenských institutů je možné pozorovat již za dob Antického Říma, k pochopení co vedlo ke vzniku těchto institutů bude následující kapitola obsahovat popis systému práva a dědického práva Antického Říma, následovat bude představení svěrenských institutů vzniklých v této době a následně bude popsán jejich vývoj s ohledem na změny právního systému Říma.

3.3.1 Praetorské právo a Ius Civile

K pochopení dvoukolejnosti římského dědického práva je v první řadě třeba vymezit rozdíly mezi *ius civile* a *ius honorarium*, které se v rámci dědického práva lišily způsoby stanovování dědické posloupnosti a přístupu k dědickému řízení. Pro celkové pochopení struktury Římského práva soukromého je vhodné zmínit a popsat i další části, kterými jsou *ius gentium* a *ius naturale*.

Soukromé právo se sestávalo ze 4 částí, pro jejich vysvětlení je vhodné zkombinovat práci dvou významných Římských právníků Ulpiana a Gaiuse. Můžeme přitom vycházet z *Corpus Juris Civilis*, jakožto souhrnného občanského zákoníku vydaného ve Východořímské říši za vlády císaře Justiniána a specificky ze sbírky děl římských právníků s názvem *Digesta* vydaného roku 530 našeho letopočtu.

Ulpian píše následující: *Ius naturale est, quod natura omnia animalia docuit: nam ius istud non humani generis proprium, sed omnium animalium, quae in terra, quae in mari nascuntur, avium quoque commune est*, což lze volně přeložit jako: "Přírodní řád je řádem, kterému příroda učí všem živým tvorům, tento řád nejen že není člověku cizí, ale ovlivňuje všechny tvory ať již pochází ze země, moře, či jsou ptáky."¹¹

Ulpian dále říká: *privatum ius tripartitum est: collectum etenim est ex naturalibus praeceptis aut gentium aut civilibus*, což lze volně přeložit jako: "Soukromé právo skládá se ze tří částí, neboť odvozeno jest buď z příkazů přírodních, příkazů národů, nebo těch vycházejících z práva civilního."¹²

Gaius v knize první (Dig. 1.1.9., Gaius 1 inst.) soukromé právo rozděluje obdobě na právo civilní a právo národů: *Omnes populi, qui legibus et moribus reguntur, partim suo proprio, partim communi omnium hominum.*, což lze volně přeložit jako: "Všechny národy, které se řídí zvyky a právem částečně používají práva svého a práva národů", tedy *ius civile* a *ius gentium*.

¹¹Dig. 1.1.1.3, Ulpianus 1 inst.

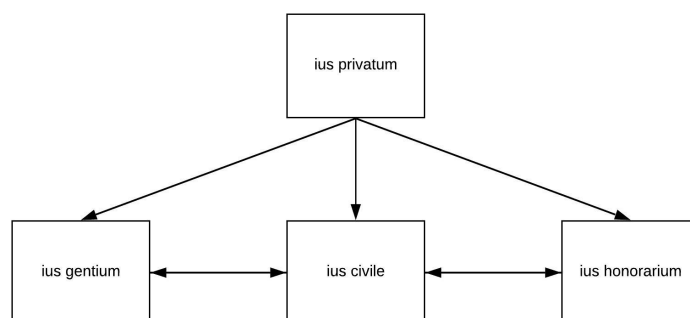
¹²Dig. 1.1.1.2, Ulpianus 1 inst.

Poslední součástí Římského soukromého práva tvoří tzv. *ius honorarium*, tedy právo tvořené Praetory.

Dle informací výše uvedených lze Římské soukromé právo rozdělit následovně:

- *ius civile*,
- *ius honorarium*,
- *ius gentium*,
- *ius naturale*.

Struktura římského soukromého práva, s ohledem na popis v této kapitole, by se dala vizuálně vyzobrazit takto, pro popis fungování dědického práva je důležité především *ius civile* a *ius honorarium*:

Obrázek 1: Struktura soukromého římského práva

Ius civile je právo, jehož subjekty jsou Římští občané, původně vycházelo z obyčejů. Nejstarší *ius scriptum*¹³, vykládající *ius civile*, který je nám znám je **Zákon XII desek**. Je zajímavé zmínit, že dle několika dochovaných informací potenciálně existovala psaná úprava již na samém počátku republiky ve formě sbírky *leges regiae*¹⁴, která byla kodifikována do takzvaného *ius civile Papirianum*¹⁵. *Ius civile* bylo tvořeno pontifikálními interpretacemi¹⁶ a komiciálními zákony¹⁷ a v době císařství císařskými konstitucemi¹⁸. Problém *ius civile* však spočíval v jeho nepružnosti, která se projevovala špatným přizpůsobováním změnám ve společnosti a vývoji doby, a jednoduchého a striktního určení některých zásad¹⁹.

Ius honorario, neboli praetorské právo, bylo tvořeno vysokým Římským úředníkem zvaným *Praetor*. Úřad praetora byl vytvořen roku 367 před naším letopočtem Liciniovým zákonem²⁰. Praetor řídil soudní procesy a za pomoci *aequitas*²¹ a *bona fide*²² mohl ovlivňovat a řídit soudní řízení a tím i vytvářet, respektive nalézat, *ius honorarium*, jež rozvíjelo neobratné a zastaralé principy civilního práva, ze kterého vycházel a jehož principy vztahoval na skutkové vztahy, které původní *ius civile* neupravovalo. V situacích, kdy se pro svůj nedostatek formy a obsahu z *ius civile* vycházet nedalo, mohl praetor vytvořit hypotézu skutkové podstaty, která když je naplněna, má být něco vykonáno, například má být žalovaný odsouzen. Praetor zároveň v řízení účastníkům umožnil podávat námitku (*exceptio*), na kterou dle civilního práva nebyl brán zřetel, nicméně pokud se v rámci *ius honorario* daná námitka prokázala, brala se v úvahu.

Praetor zároveň vydával na začátku svého jednoročního funkčního období takzvaný edikt, který fakticky sloužil jako soupis honorárního práva.

Doplnit další informace.

¹³psané právo

¹⁴zákony vydávané Římskými králi

¹⁵George Mousourakis. *Roman Law and the Origins of the Civil Law Tradition*. en. Google-Books-ID: SMeoBQAAQBAJ. Springer, Dec. 2014. ISBN: 978-3-319-12268-7, str.31.

¹⁶zákony tvořeny Pontifiky, kteří vykládali právo

¹⁷zákony tvořeny lidovým shromážděním

¹⁸zákony tvořeny císařem

¹⁹Barbora Bednaříková. *Svěřenské fondy. Institut pro uchování a převody rodinného majetku. 2., aktualizované vyd.* Praha: Wolters Kluwer, 2014, kapitola 1, str.3.

²⁰BLAHO, Peter, HARAMIA, Ivan. a ŽIDLICKÁ, Michaela. *Základy římského práva*. 1. vyd. Bratislava: Manz, 1997. ISBN: 80-85719-07-X, str.35.

²¹spravedlnost a slušnost

²²dobrá víra, dobrý úmysl

Ius gentium bylo.

Ius naturale bylo.

3.3.2 Dědické právo v dobách antického Říma

Po vyjasnění struktury Římského práva je tedy možné přesunout se přímo k popisu způsobu fungování Římského dědického práva. Tato část je důležitá pro historické pochopení vzniku svěrenských institutů ve starověkém Říme a pokračování dalšího vývoje těchto institutů, které mají svůj prvopočátek právě v Římské říši.

Dědické právo v Říme, vycházelo z principu univerzální sukcese^{23,24}, což sehrálo spolu s pasivní dědickou legitimací významnou roli při tvorbě alternativních způsobů odkazu majetku zůstavitele.

Po zůstavitelově smrti šlo dědit na základě zákona, nebo na základě testamentu, toto zároveň určovalo i dědickou posloupnost.

Římské právo tedy rozlišovalo dvě posloupnosti:

1. *hereditas testamentaria* - dědická posloupnost na základě testamentu,
2. *hereditas legitima* - dědická posloupnost na základě zákona.

Je třeba poznamenat, že posloupnost zakládající se na testamentu, tedy jednostranného právního dokumentu ustanovujícího zůstaviteli dědice, měla přednost před posloupností zákonnou. Nevyčerpání celého dědictví ze strany *hereditas testamentaria*, tedy nemohlo založit právní důvod pro delaci²⁵ intestátních dědiců²⁶, v takovém případě dědil i zbytek pozůstalosti dědic povoláný na základě testamentu.

Přes fakt, že dědění na základě testamentu mělo přednost, znalo Římské právo institut nepominutelného dědice, které se ve svých prvopočátcích vymáhalo takzvanou kverelou, tedy žalobou před soudem na zrušení testamentu. Až v pozdější době císařské měli nepominutelní dědici při jejich opomenutí zůstavitelem v závěti právo na dorovnání svého zákonného podílu bez nutnosti rušit testament²⁷. Povinnost zohlednit nepominutelného dědice se mohl zůstavitel zprostit vyděděním daného dědice. Z počátku nemusel zůstavitel uvádět důvod, toto bylo změněno vydáním Justiniánských reforem, které taxativně vymezili důvod pro vydědění nepominutelného dědice²⁸.

²³Do dědictví spadá jmění, tedy jak majetek, tak i závazky

²⁴BLAHO, Peter, HARAMIA, Ivan. a ŽIDLICKÁ, Michaela. *Základy římského práva*. 1. vyd. Bratislava: Manz, 1997. ISBN: 80-85719-07-X.

²⁵povolání

²⁶dědicové dle *hereditas legitima*

²⁷MAREK, Karel, Redakční rada. "Časopis pro právní vědu a praxi". In: Právnická fakulta Masarykovi Univerzity v Brně (2012). ISSN: 1210-9126, 3. vydání z roku 2012, str.230.

²⁸BLAHO, Peter, HARAMIA, Ivan. a ŽIDLICKÁ, Michaela. *Základy římského práva*. 1. vyd. Bratislava: Manz, 1997. ISBN: 80-85719-07-X, str.147.

Římské právo dále rozlišovalo právní postavení dědiců ve smyslu povinnosti dědit na:

Římské právo tedy rozlišovalo dvě posloupnosti²⁹:

1. *heredes voluntarii* - dobrovolní dědicové, jsou povoláni k dědictví projevem vůle nebo zachováním se ve smyslu přijetí - tedy například uhrazení pohledávky zůstavitele,
2. *heredes necessarii* - nutní dědicové, jsou povoláni k dědictví smrtí zůstavitele bez možnosti odmítnutí dědictví, tato skupina se dále dělí na další dvě podskupiny:
 - *heredes sui et necessarii* - dědici nutní a vlastní, římská rodina byla silně patriarchálního charakteru a vztahy se rozlišovaly na takzvané agnátské a kognátské. Paterfamilias, tedy otec rodiny měl moc na členy jeho rodiny. Tito členové, kteří v době zůstavitelovi smrti spadali pod jeho moc se stali členy této podskupiny. Do vzniku *beneficium abstinendi* v rámci praetorského práva neměli možnost dědictví odmítnout.
 - *heredes necessarii* - jedná se o otroky, kteří byli v testamentu zároveň osvobozeni, neměli možnost dědictví odmítnout.

Pokud byl v testamentu jako dědic označen otrok v moci jiného římského občana, stal se dědicem onen římský občan.

V rámci praetorského práva vyhradil dědicům praetor takzvané *beneficium abstinendi*, které jim umožňovalo vzdát se dědictví a přesto, že stále byli dědici dle *ius civile*, zabráňovalo také možnosti podávání žaloby zůstavitelových věřitelů proti těmto dědicům.

Dohledat zdroj a najít vhodné místo k doplnění v textu

²⁹BLAHO, Peter, HARAMIA, Ivan. a ŽIDLICKÁ, Michaela. *Základy římského práva*. 1. vyd. Bratislava: Manz, 1997. ISBN: 80-85719-07-X, str.141.

V rámci Římského práva a zvyklostí bylo možné přenechat určitou část majetku někomu, kdo nebyl dědicem formou takzvaného legata (v překladu odkazu). Tento způsob byl nicméně zatížen formálními požadavky na jeho formu, z tohoto důvodu se začaly vyčleňovat i jiné postupy převodu majetku, které nebyly zatíženy takovou formálností³⁰. Jeden z těchto postupů byl již výše zmíněný fideikomis, jehož splnění bylo ve svých prvopočátcích svěřeno dědici čistě na základě důvěry. Faktem však nadále zůstávalo, že fideikomis nebyl právně vymahatelný a tím pádem nebylo možné splnění zůstavitelova přání požadovat formou žaloby.

3.3.3 Fideikomis v Antickém Římě

Jak již bylo výše poznámenáno, v důsledku faktických omezení kladených na *legatum* se začal vyvíjet i jiný institut k účelu převodu majetku po smrti zůstavitele. Tímto institutem byl takzvaný *fideikomis*. Podstata *fideikomisu* spočívala v tom, že zůstavitel žádal jím určenou osobu (především univerzálního dědice), aby po jeho smrti určitou naplnil určité zůstavitelovo přání, toto přání spočívalo nejčastěji v převodu části zůstavitelova majetku na jinou osobu, než na určené dědice. Jak již je poznamenáno v úvodu, slovo *fideicomisum* se dá volně přeložit jako "tvé důvěře svěřuji", toto označení bylo výstižné, protože tato žádost se opravdu zakládala čistě na důvěře mezi zůstavitelem a osobou jím určenou. Fideikomisář (rozuměj osoba v jejíž prospěch má být plněno) se tedy nemohl žalobou domáhat svého práva. Tato žádost se nejčastěji připojovala ke kodicilu.

Kodicil tvořil v této době společně s legatem a fideikomisem

³⁰ *Fideicomisum – Iurium Wiki*. URL: <https://wiki.iurium.cz/w/Fideicomisum> (visited on 01/22/2020).

3.4 Historie svěrenských fondů u nás a ve světě

Co se historie svěrenský fondů týče, tak ⁴ Doplnit úpravu za dob království/monarchie a první republiky a vývoj svěrenských institutů jinde ve světě, držet se struktury popsané v druhém paragrafu v kapitole druhé, to znamená popsat i vznik trustu. Dále popsat zrušení svěrenských institutů v období první republiky a úplné zrušení po druhé světové válce.

3.5 Recepce právní úpravy Svěrenského fondu z právního řádu provincie Quebec

Následně popsat znovuzavedení těchto institutů v roce 2014, převzetí z Quebecké právní úpravy a popsat i novelu z roku 2018 - na základě stížnosti ministerstev a vrchního státního zastupitelství, odkázu poté na další kapitolu věnující se této novelizaci.

⁴Zde bude nějaká informace

4 Momentální právní úprava svěřenských fondů

Popsat jak je v momentální právní úpravě vyložen institut svěřenského fondu a jaké možnosti poskytuje.

4.1 Potenciální možnosti použití v rámci převodu majetku

Ukázat příklady, ke kterým se hodí svěřenský fond, v souvislosti s tématem práce by zde bylo vhodné popsat institut svěřenského fondu jako nástroj k mezigeneračnímu převodu majetku.

4.2 Novelizace právní úpravy - zápis svěřenských fondů do rejstříku

Rozepsaná novelizace svěřenských fondů z roku 2018, zhodnotit, zda přispělo ke zmírnění možností využití svěřenských fondů jako prostředků k legalizaci výnosu z trestných činností.

5 Komparace právní úpravy svěřenského fondu s právní úpravou dědictví

Zde proběhne komparace, musím zde napsat, že neexistuje právní úpravy, která by upravovala situaci, ve které bude založen svěřenský fond *mortis causa* a zároveň bude probíhat dědické řízení, ve kterém budou figurovat nepominutelní dědici, na které v souvislosti se založením svěřenského fondu nevyjde jejich zákonný podíl. Konstatovat, že těmto problémům se dá vyhnout tím, že se svěřenský fond vyčlení už za života, dokázat toto tvrzení na základě jiných institutů převodu majetku za zůstavitelova života a poukázat na to, že tento majetek následně není předmětem dědického řízení a tudíž ani nemůže připadnout jakýmkoliv dědicům, neboť pokud budeme mít na časové ose bod x, ve kterém zůstavitel zemře, a svěřenský fond vznikne v bodě x-y, tak v době zůstavitelova úmrtí již není součástí jmění a tudíž nemůže být součástí dědického řízení. Pokud by nicméně zůstavitel zemřel v bodě x a svěřenský fond by také vznikl v bodě x, tak lze polemizovat o tom, zda by dědici nemohli mít právo na snahu obsáhnout i tento vyčleněný majetek v soupisu dědického řízení.

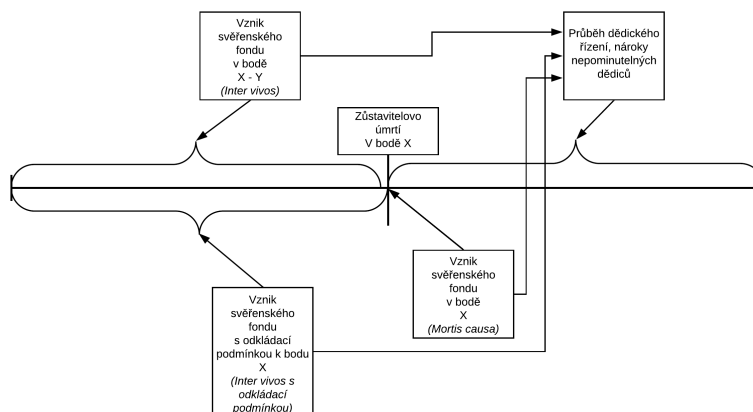
Dále se pokusit obhájit můj názor, že pokud budou obmyšlenými svěřenského fondu i nepominutelní dědicové, tak plněním ze svěřenského fondu právě tímto dědicům dojde k neformálnímu doplnění jejich povinného podílu ze strany zůstavitele - pokusit se najít nějakou právní zásadu, která by něco takového říkala. Pokud by však z fondu mělo být plněno nikomu jinému, tak se pokusit obhájit fakt, že tato situace není zákonně obhájena a není na ní ani žádná judikatura či ustálená soudní praxe, a potenciálně by se tedy dědicové mohli bránit soudní cestou. Pokusit se stanovit, jak by takovýto spor mohl v rámci našich existujících právních norem dopadnout, pokud to půjde tak se zkusit podívat, zda toto není řešeno na mezinárodní úrovni například v rámci mezinárodního práva soukromého.

Pro tuto kapitolu, a následné návrhy na změny, je v první řadě podstatné vymezit, v jakých fázích vzniká svěřenský fond, a tyto následně porovnat s úpravou dědického práva. Tímto postupem lze dosáhnout vhodného a dostatečného porovnání možností, které mají dědici v jednotlivých fázích, jak jsou chráněni a jak se potenciálně mohou brát o svá práva.

Dle mého názoru, který potvrzuje Miloš Kocí v rámci komentáře k úpravě svěřenského fondu, lze hovořit o 3 způsobech vzniku svěřenského fondu. Těmito způsoby jsou, založení svěřenského fondu *inter vivos*, *mortis causa* a potenciální souběh těchto založení ve formě založení svěřenského fondu *inter vivos* s odkládací podmínkou, dle § 584 až 549 OZ, spočívající ve smrti zůstavitele.³¹

³¹Švestka J., Dvořák J., and Fiala J. a kolektiv. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek III. § 976 - 1474*. Praha: Wolters Kluwer, 2014. ISBN: 978-80-7478-546-7.

Vizuálně by se tedy průběh komparace napříč jednotlivými způsoby založení dal vyobrazit následovně, kde střed osy představuje čas úmrtí zůstavitele:

Obrázek 2: Vznik svěrenského fondu

Doplnit další informace. Popsat dědické právo - co jde do dědictví, co jsou nepominutelní dědicové, jak funguje dědické řízení atp. Vysvětlit rozdíl mezi majetkem a jměním.

5.1 Dědické právo v České republice

Pro komparaci právní úpravy svěrenského fondu s právní úpravou dědického práva je v první řadě důležité popsat jakým způsobem v České republice funguje dědické právo. Dědické právo je obecně upraveno především v paragrafech 1475 až 1720, přičemž důležitou součástí tvoří Díl 5, který upravuje institut nepominutelného dědice.

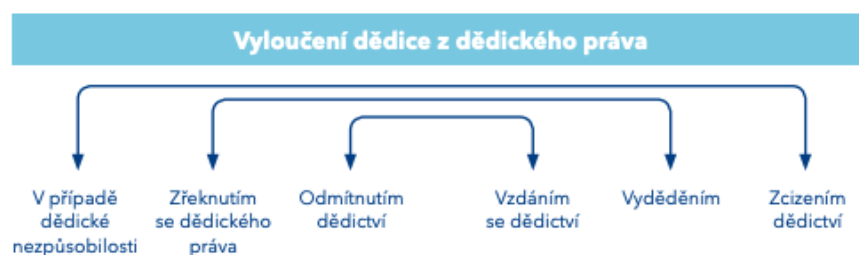
V rámci české právní úpravy vzniká dědické právo smrtí zůstavitele, je důležité poznamenat, že ten kdo zemře společně se zůstavitelem, nebo před ním, není způsobilý dědit³². S ohledem na toto je vhodné poukázat na formální požadavky právní úpravy na zůstavitele a dědice. Pokud bychom se bavili o nejobecnějších formálních požadavcích kladených na zůstavitele jednalo by se o pořizovací nezpůsobilost, obecně zákon neklade žádné překážky tomu, aby bylo jmění zůstavitele součástí dědického řízení a aby tak mohlo přejít na dědice, nicméně je omezen způsob, který může zůstavitel použít k vyjádření své vůle o tom jakým způsobem má toto převedení proběhnout, to znamená, že zůstavitel je omezen ve způsobech, kterými může pořizovat o svém majetku pokud by se jednalo například o nezletilého, který nedovršil věku patnácti let, popřípadě pokud by byl omezen ve svéprávnosti³³.

³² Zákon č. 89/2012 Sb., Občanský zákoník. 2012, § 1479.

³³ Zákon č. 89/2012 Sb., Občanský zákoník. 2012, § 1525 až § 1528.

Je nicméně důležité poznamenat, že tyto ustanovení dopadají pouze na poručení pro případ smrti, dědění na základě dědického titulu ze zákona tímto není dotčeno. Pokud bychom se ovšem bavili o požadavcích kladené na jednotlivé dědice, tedy aby daní dědicové byli dědicky způsobilí, je upraveno více těchto požadavků, které když nejsou naplněny, tak není umožněno danému dědici nabýt celou pozůstalost, nebo její část.

Co se dědické nezpůsobilosti týče, Občanský zákoník taxativně vymezuje následující případy k ní vedoucí:

Obrázek 3: Vyloučení dědice z dědického práva³⁴

Vyloučení z dědického práva se obecně dá rozdělit na důvody závislé na jednání dědice a nezávislé na jednání dědice. Do první skupiny patří ve své podstatě dědická nezpůsobilost, zřeknutí, odmítnutí, vzdání se a zcizení dědictví. Do druhé skupiny patří vydědění.

Jednotlivé důvody vylučující dědice z dědického práva:

Dědická nezpůsobilost je upravena v § 1481 až § 1483, obecně lze říci, že se jedná o případy, ve kterých se dědic dopustil úmyslného trestného činu proti zůstaviteli, nebo jeho blízkým, popřípadě pokud se dopustil zavrženíhodného činu proti zůstavitelově poslední vůli, spočívající v lstivém svedení k projevu poslední vůle, popřípadě donucení k tomuto projevu, překažení projevu, zatažení, falšování a podvrhnutí nebo zničení poručení. Dědic se i přes toto stává způsobilým, pokud mu zůstavitel výslovně tento čin prominul.

Zřeknutí se dědického práva je upraveno v § 1484 a stanovuje, že se dědic může předem zříci dědického práva, nebo práva na povinný díl smlouvou se zůstavitelem. Tato smlouva může působit jak proti samotnému dědici, tak i proti jeho potomkům, jedná se o dispozitivní ustanovení občanského zákona a záleží tedy na vůli smluvních stran, aby si mezi sebou toto upravili. Smlouva musí být uzavřena formou veřejné listiny.

³⁴ Informační brožura. URL: <http://obcanskyzakonik.justice.cz/index.php/dedicke-pravo/informacni-brozura> (visited on 02/03/2020).

5.2 Vznik svěřenského fondu *inter vivos*

Je zřejmé, že v případě založení svěřenského fondu *inter vivos* je v zásadě bezpředmětné bavit se o možnosti ochrany nepominutelných dědiců. V rámci tohoto způsobu založení svěřenského fondu je nutné poznamenat, že ačkoli je možné, aby zakladatel vyčlenil svůj majetek do svěřenského fondu ještě během svého života s tím, že by tímto jednáním sledoval zájem poměrně ponížít o vyčleněný majetek hodnotu pozůstalosti a tím snížit hodnotu vyplacenou jednotlivým nepominutelným dědicům v rámci jejich povinného dědického podílu, není možné se tomuto jednání ze strany jednotlivých nepominutelných dědiců bránit ve smyslu zkrácení povinného podílu. Toto tvrzení lze doložit ustanovením § 1475, které stanoví, že pozůstalost tvoří celé jmění zůstavitele. S ohledem na fakt, že dle definice svěřenského fondu v § 1448 vzniká oddělené a nezávislé vlastnictví vyčleněného majetku a dále již tento vyčleněný majetek není ve vlastnictví zůstavitele s ohledem na fakt, že toto právní jednání bylo učiněno ještě za života zakladatele, lze důvodně předpokládat, že tento majetek již nebude *apriori* předmětem pozůstalosti a dědického řízení, tím pádem nemůže být ani připočteno k jmění zakladatele v době smrti a tím pádem z tohoto majetku nemůže být počítat povinný díl nepominutelných dědiců.

Jako jednoduchá analogie k založení svěřenského *inter vivos* a dopadu tohoto jednání na dědický podíl se může jevit jiná forma zcizení majetku, například darování, koupě, směna a další smluvní či mocenské formy zcizení věci, které působí na snížení, či zvýšení majetku zůstavitele.

Doplnit další informace.

Je nicméně vhodné říci, že toto neznamená, že by dědici neměli možnost brát se o své právo jinou formou.

Doplnit možnosti žaloby ve smyslu zneplatnění právního jednání pokud by bylo učiněno například pod tlakem, relativní a absolutní neúčinnost.

5.3 Vznik svěřenského fondu *mortis causa*

Další možnost pro převod majetku představuje založení svěřenského fondu *mortis causa*, která vedle dědického řízení slouží jako další prostředek, který zůstavitel může krom porízení pro případ smrti užít ke kontrole způsobu nakládání se svým jměním po jeho smrti. Potenciální problém se založením svěřenského fondu *mortis causa* může nicméně nastat, pokud by toto založení mělo směřovat k úmyslnému zmenšení jednotlivých povinných dílů náležejících nepominutelným dědicům, v aktuální právní úpravě totiž není jasně stanoveno jakým způsobem se majetek při smrti zůstavitele, který svěřenský fond zřídil porízením pro případ smrti do tohoto fondu vyčlení. Nejasný výklad ustanovení svěřenského fondu ve vztahu k dědickému právu představuje právní nejistotu, nejen pro dědice, která není žádoucí.

S ohledem na popis dědického práva vyložený na začátku této kapitoly je třeba s ohledem na založení svěřenského fondu *mortis causa* je třeba nejdříve vyřešit jakým způsobem probíhá založení svěřenského fondu porízením pro případ smrti. S ohledem na § 1452, odstavec 1 je po výkladové stránce zřejmé, že zákonodráce zamýšlel způsob vyčlenění majetku do svěřenského fondu ve smyslu § 311, který upravuje vyčlenění majetku do nadace, a který zároveň stanovuje v odstavci 1 následující: "(1) Při založení nadace porízením pro případ smrti se do nadace vnáší vklad povoláním nadace za dědice nebo nařízením odkazu. V takovém případě nabývá založení nadace účinnosti smrtí zůstavitele."³⁵ Z tohoto ustanovení, které je možné analogicky použít na svěřenský fond, je možné dovodit úmysl zákonodárce pohlížet na majetek, který má být vyčleněn do svěřenského fondu jako na součást pozůstalosti, toto tvrzení svým komentářem potvrzuje i Vlastimil Pihera, který ve svém komentáři k § 1448 dovozuje, že při zřízení svěřenského fondu porízením pro případ smrti vyčlení zakladatel (rozuměj zůstavitel) majetek ve prospěch svěřenského fondu tak, že v jeho prospěch vyhradí dědické právo, nebo nařídí odkaz³⁶.

³⁵ Zákon č. 89/2012 Sb., Občanský zákoník. 2012, § 311, odst. 1.

³⁶ Spáčil J. a kolektiv. Občanský zákoník III. Věcná práva (§ 976–1474). 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2013. ISBN: 978-80-7400-499-5, komentář k § 1448.

Tento majetek jde dle Vlastimila Pihery a i dle mého výkladu a pochopení OZ tedy součástí pozůstalosti, tím pádem, dle §, který stanovuje, že pozůstalost tvoří veškeré jmění v držení zůstavitele ke dni jeho smrti, se z výše tohoto jmění spolu se započtením výše jmění, které není vyčleněno do svěřenského fondu počítají jednotlivé dědické podíly, které je správce pozůstalosti povinen převést jednotlivým nepominutelným dědicům. S ohledem na to, že další úprava upravující tento souběh v OZ chybí a zároveň k tomuto problému neexistuje žádná judikatura a není k němu ustálená soudní praxe.....

a výklad komentáře.

Popsat, že existují dva různé pohledy, já se ztotožňuji s druhým pohledem.

5.4 Vznik svěřenského fondu *inter vivos* s odkládací podmínkou

6 Systémové nedostatky a návrhy na řešení

Zhodnocení faktu, že by taková právní úprava měla existovat, poznámka, že tento problém zatím u nás není řešen soudní praxí. Pokusit se navrhnout legislativní změny, vedoucí ke zlepšení postavení nepominutelných dědiců v rámci dědického řízení za předpokladu, že zároveň vznikne i svěrenský fond mortis causa, do kterého se vyčlení majetek, který by jinak byl součástí dědického řízení. Zkusit navrhnout řešení na základě inspirace jinými právními systémy, ve kterých existuje jak institut trustu, tak i institut nepominutelného dědice, mohlo by se jednat například o provincii Quebec, nebo stát Louisiana, pokusit se tyto změny navrhnout na základě studia zákonů a dále se pokusit najít soudní rozhodnutí, v Angličtině se institut nepominutelného dědice nazývá forced heir.

Jak již je zmíněno v kapitole výše, v rámci české právní úpravy bohužel chybí explicitní úprava funkce svěrenského fondu pokud se nachází ve střetu s institutem nepominutelného dědice. Podobné stanovisko zaujímá například i Kryštof Horn ve svém příspěvku do Časopisu Ad Notam. Ve svém příspěvku říká následující: "Příkladem takové nejasnosti může být vztah fondu k institutu nepominutelného dědice, který je neznámý jak v zemích common law, kde má své kořeny trust, tak bohužel i v Québecu, odkud zákonodárce přejal úpravu svěrenských fondů. Výslovná ustanovení o vztahu svěrenského fondu mortis causa a dědického práva totiž chybí."³⁷ Tento příspěvek se zakládá na pravdě a potvrzuje fakt, že takováto právní úprava v českém právu chybí a bylo by vhodné jí prostřednictvím novelizace doplnit. S výrokem nicméně nemohu souhlasit jako s celkem, protože přesto, že je prava, že institut nepominutelného dědice jako takový v Quebeckém právu neexistuje a Quebecká právní úprava se dále vyznačuje téměř úplnou testamentární volností, tak Quebec Civil Code připouští určitou ochranu dědiců před opomenutím v závěti. Abychom byli přesní, tak Quebecký právní řád upravuje tři případy ochrany dědiců, které by se daly přirovnat k institutu nepominutelného dědice v našem právním řádu. Je tedy možné říci, že, přestože tak zákonodárce neučinil, mohl se u Quebecké právní úpravy inspirovat i v rámci ochrany nepominutelných dědiců, protože Quebecké právní úprava, narozdíl od té České, upravuje i případy, ve kterých by tyto nároky nemohly být splněny kvůli právnímu jednání učiněnému zůstavitelem, mezi toto právní jednání je právě možné zařadit i založení trustu.³⁸

³⁷PragueBest s.r.o. [<http://www.praguebest.cz> and NKČR. *Praktické aspekty svěrenského fondu ve světle návrhu urgentní novely občanského zákoníku*. cs. URL: https://www.nkr.cz/casopis-ad-notam/detail/39_191-prakticke-aspekty-sverenskeho-fondu-ve-svetle-navrhu-urgentni-novely-obcanskeho-zakoniku (visited on 01/27/2020).

³⁸Quentin Leclercq. *Inheritance Law in Canada, Quebec — Alain P. Lecours, lawyer in Montreal*. en-US. May 2014. URL: <https://lecourshebert.com/en/inheritance-law-canadian-province-quebec/> (visited on 01/28/2020).

6.1 Typy ochrany dědických nároků v rámci Quebec Civil Code

Jak již jsem vyložil výše, v Quebeckém právní řádu existují tři instituty, které by se svým účelem a formou daly přirovnat k českému institutu nepominutelného dědice. Ve své podstatě se jedná o instituty, které mají chránit osobu, které je zůstavitel povinen poskytnout nějaké plnění před opomenutím této osoby ze strany zůstavitele v rámci závěti, nebo opomenutí této osoby pokud se dědí na základě intestátní posloupnosti. Zákonomárci zároveň upravil vztah těchto institutů k právnímu jednání zůstavitele, které mění výši zůstavitelova majetku již v období před jeho smrtí a s účinností k datu jeho smrti.

Tři ochrany, které jsou upravené v Quebeckém právním řádu:

1. Survival of the Obligation to Provide Support
2. Family Patrimony
3. Compensatory Allowance

Survival of The Obligation to Provide Support

Prvním způsobem ochrany jistých dědických nároků vůči majetku zachovanému zůstavitelem spočívá v Institutu zvaném *The Survival of the Obligation to Provide Support*, který zaručuje příjemci určité finanční podpory vyplácené danému příjemci za zůstavitelova života tuto podporu i po smrti zůstavitele.

Důležitou roli pro dokázání argumentu, že Quebecká právní úprava obsahuje v jisté formě ochranu dědiců a upravuje i případy zmenšení zůstavitelova majetku v období před smrtí popřípadě účinné ke dni smrti zůstavitele je odstavec 689, který stanovuje následující: "Where the assets of the succession are insufficient to make full payment of the contributions due to the spouse or to a descendant, as a result of liberalities made by acts inter vivos during the three years preceding the death or having the death as a term, the court may order the liberalities reduced.

Liberalities to which the spouse or descendant consented may not be reduced, however, and those he has received shall be imputed to his claim."³⁹ Tento odstavec ve zkratce zaručuje osobám s nárokem vůči zůstaviteli ochranu tohoto nároku v případě nedostatečného jmění v rámci dědictví, které bylo jistým právním jednáním zůstavitele sníženo na tuto nedostatečnou hranici. Soud může v tomto případě omezit právní jednání učiněné zůstavitelem dokonce i za jeho života, co je ale důležité pro založení trustu mortis cause je fakt, že může omezit

³⁹ — *Annotated Civil Code of Québec - Section 687*. URL: <https://ccq.lexum.com/w/ccq/en> (visited on 01/27/2020).

i právní jednání s účinností ke dni zůstavitelovi smrti. Tímto způsobem tedy může omezit i vyčlenění majetku do svěřenského fondu, respektive Trustu.

Dále je potřebné a důležité poznamenat i to, že odstavec 689 ve své druhé části říká, že v případě, že z těchto právních jednání bude mít prospěch právě osoba, která se domáhá svého podílu na zůstavitelově majetku, tak tento prospěch bude započten v rámci potenciálního omezení právního jednání zůstavitele. Z této části je tedy možné dovodit, že uspokojit tento právní nárok je možné i založením trustu, který bude daný prospěch oprávněným osobám poskytovat místo likvidátora dědictví⁴⁰.

Family Patrimony
Compensatory Allowance

6.2 Ochrana zájmů nepominutelných dědiců zakladatele trustu v Itálii

Napsat o situaci v Itálii.⁴¹

6.3 Návrhy na změny České právní úpravy

⁴⁰V Quebeckém právu je likvidátor osobou, která

⁴¹Luboš Tichý. *Svěřenský fond a trust - jejich fungování v mezinárodním srovnání*. 2. vydání. Praha: Centrum právní komparistiky PFUK v Praze, 2017. ISBN: 978-80-87975-67-1.

7 Závěr

Shrnutí toho, co práce obsahovala. Následovat bude shrnutí praktické části práce, tedy že v tato úprava chybí a zároveň není ustálená rozhodovací praxe soudů. Zhodnotit návrhy řešení a nastínit, zda by mohli pomoci, nebo ne.

Zdroje

Online zdroje

- [1] PragueBest s.r.o. [<http://www.praguebest.cz> and NKČR. *Praktické aspekty svěřenského fondu ve světle návrhu urgentní novely občanského zákoníku*. cs. URL: https://www.nkcr.cz/casopis-ad-notam/detail/39_191-prakticke-aspekty-sverenskeho-fondu-ve-svetle-navrhu-urgentni-novely-obcanskeho-zakoniku (visited on 01/27/2020).
- [2] — *Annotated Civil Code of Québec - Section 687*. URL: <https://ccq.lexum.com/w/ccq/en> (visited on 01/27/2020).
- [5] *Fideicommissum - Iurium Wiki*. URL: <https://wiki.iurium.cz/w/Fideicommissum> (visited on 01/22/2020).
- [6] *Informační brožura*. URL: <http://obcanskyzakonik.justice.cz/index.php/dedicke-pravo/informacni-brozura> (visited on 02/03/2020).
- [8] Quentin Leclercq. *Inheritance Law in Canada, Quebec — Alain P. Lecours, lawyer in Montreal*. en-US. May 2014. URL: <https://lecourshebert.com/en/inheritance-law-canadian-province-quebec/> (visited on 01/28/2020).
- [15] *Zákon č. 141/1950 Sb., Občanský zákoník*. 1950.
- [16] *Zákon č. 89/2012 Sb., Občanský zákoník*. 2012.

Další zdroje

- [3] Barbora Bednaříková. *Svěřenské fondy. Institut pro uchování a převody rodinného majetku. 2., aktualizované vyd.* Praha: Wolters Kluwer, 2014.
- [4] BLAHO, Peter, HARAMIA, Ivan, a ŽIDLICKÁ, Michaela. *Základy rímskeho práva*. 1. vyd. Bratislava: Manz, 1997. ISBN: 80-85719-07-X.
- [7] Jaroslav Svejkovský and Radan Marek a kolektiv. *Správa cizího majetku v novém občanském zákoníku, komentář § 1400 - 1474*. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2015. ISBN: 978-80-7400-548-0.
- [9] Luboš Tichý. *Svěřenský fond a trust - jejich fungování v mezinárodním srovnání*. 2. vydání. Praha: Centrum právní komparatistiky PFUK v Praze, 2017. ISBN: 978-80-87975-67-1.
- [11] George Mousourakis. *Roman Law and the Origins of the Civil Law Tradition*. en. Google-Books-ID: SMoBQAAQBAJ. Springer, Dec. 2014. ISBN: 978-3-319-12268-7.
- [12] Spáčil J. a kolektiv. *Občanský zákoník III. Věcná práva (§ 976–1474)*. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2013. ISBN: 978-80-7400-499-5.
- [13] Švestka J., Dvořák J., and Fiala J. a kolektiv. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek III. § 976 - 1474*. Praha: Wolters Kluwer, 2014. ISBN: 978-80-7478-546-7.

- [14] Tichý, Luboš, Kateřina, Ronovská. a Kocí, Milos. *Trust a srovnatelné instituty v Evropě*. Praha: centrum právní komparatistiky PFUK v Praze, 2014.